

Fjorton suger

Emma, en på ytan cool, fjortonårig tjej från Helsingborg, försöker att byta umgänge till storebrorsans äldre kompisar. Det är en annan värld och Emma råkar riktigt illa ut. Men i gränslandet mellan barn och vuxen möter hon också skejtaren Aron. En kärlekshistoria mot en mörk klangbotten och en resa mot ny identitet och frigörelse tar sin början.

Rekommenderad från åk 7

EN FILMHANDLEDNING AV
ANDREAS HOFFSTEN & LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Fjortonåriga Emma har bjudits på en fest av Patrik, kompis till hennes storebror Markus. Brodern är måttligt road över att ha lillsyrran i hälarerna och avstår därför att gå med. Ölen och spriten flödar och Emma blir rejält full, vinglar runt, kravlar på golvet och gör, enligt bästa vännen, "bort sig som vanligt".

Patrik följer med henne upp till ett rum för att kramas lite men när hon redlös faller ihop på sängen våldför han sig på henne. Ingen på festen märker någonting. När Emma vacklar hem möter hon Markus i hallen. Han anar att något har hänt men säger inget.

Nästa morgon upptäcker hon att någon skrivit HORA med tusch i hennes panna. I rummet intill sitter Patrik och spelar dataspel med Markus som om inget hade hänt. När Markus försöker forska i vad som hände på festen låtsas han inte veta någonting. Emma stöter på Patrik och gårdagskvällens fruktansvärda minnen gör sig påmind. Hon går till polisen för att göra en anmälan men ångrar sig i sista stund. Ensam, på en sten vid stranden, kommer tårarna.

Senare samma dag träffar Emma på några skejtarkillar. En av dem är Aron som betraktar henne blygt och som får låna hennes cigarettändare. Ett stilla förälskelse börjar spira.

Vid middagsbordet har Emma ingen matlust. Pappan retar sig på Markus nonchalanta, överlägsna attityd och hans "analys" av det svenska samhället. "Golf är sossigt" och "i Sverige uppmuntras man att leva på bidrag". Efter maten varnar Markus systern för att umgås med hans vänner. "De tycker ändå bara att hon är en efterhängsen fjortis."

På kvällen är Markus på en ny fest där flera personer nämner Emmas uppträdande kvällen innan. Det blir till slut för mycket för Markus som slår ner en kille som talar nedsättande om systern.

Emma träffar Aron och hans kompis ute vid kiosken. Kompisen avviker och de två umgås hela kvällen och talar förtroligt i mörkret i Emmas trädgård tills de avbryts av Markus, påtagligt irriterad över Arons närvaro.

Polisen hör av sig till familjen om Markus slagsmål och han

får utgångsförbud, något han struntar i för att gå på fest hos Karin. Trots att Aron skall dit vill Emma inte följa med. Det blir återigen en blöt fest och när alla leker en slags sanningslek frågar Markus ifall någon legat med hans syster. Patrik antyder detta och en chockad Markus känner att han förlorar greppet om situationen.

Efter många turer förmår Aron bekänna att Emma "är söt" och att han inte, som Emma bittert antytt tidigare, tycker att hon är en "hora". Men när Aron försöker kyssa Emma drar hon sig undan. Hon ringer honom på mobilen strax efteråt och ber honom komma över, "det är något som har hänt", säger hon.

När Aron kommer hem till Emma motas han bort av Markus och Patrik. Aron går iväg och Emma tolkar det som om han sviker henne. En stund senare stöter hon ändå på honom men ger sken av att hon inte är intresserad, och, att ryktena om henne är sanna. Aron struntar i detta och säger att han inte bryr sig om vad andra tycker.

Emma beger sig nu till Karins fest där Markus och hans kompisar befinner sig. Hon tar en flaska och drämmer den med all kraft i huvudet på Patrik. Han spelar oberörd men pressas av Markus att erkänna vad som hänt den där kvällen. Patrik kommer med dåliga undanflykter men Markus, som, får syn på två poliser som kallats till huset på grund av den stökiga festen går fram och ber att få anmäla en våldtäkt.

Aron och Emma går hem till henne, smyger förbi hennes föräldrar som har fest, och sätter sig i en mörk klädkammare. De smuttar sprit och leker sanningsleken. Tidigt på morgonen tar de farväl av varandra med en kyss och bestämmer att ses nästa dag. Emma tassar upp till sitt rum där hon finner en snyftande Markus. Syskonen kramar om varandra och gråter ut till tonerna av filmens slutsång.

Att inte våga berätta

Patrik utnyttjar Emmas redlösa tillstånd och låtsas sedan som ingenting. För att förstärka kränkningen har någon (Patrik?) skrivit hora i hennes panna. Självt har hon bara vaga minnen när

hon vaknar upp. Emma vågar inte berätta för någon. Hon är på väg att polisanmäla händelsen men ångrar sig i sista stund. Att berätta för Markus som är den som möter henne när hon kommer hem ter sig omöjligt eftersom han varnat henne för att umgås med hans vänner. Inte heller föräldrar eller vänner känns som potentiella förtrogna.

- Emma befinner sig i en situation fylld av skam och rädsla. Situationen försvåras av att förövaren är en av hennes brors närmaste vänner. Ett nej är ett nej men Emma fick inte ens chansen att säga nej. Det som hänt ter sig både som en diffus ond dröm och en påtaglig smärta. En traumatisk insikt mer än ett minne av själva händelsen. Skulden väljer hon dock att vända mot sig själv. Hon uppmanar Aron att inte bli kär i henne, hon är inte värd det. Fundera över Emmas sätt att reagera. Varför vågar hon inte berätta? Är hon rädd att andra skall tycka att hon har sig själv att skylla eftersom hon drack för mycket? Kan vi förstå detta? Hur påverkas hennes självbild av det hon gått igenom?

- Det är vanligt att tjejer som mår psykiskt dåligt vänder sig inåt. Skadar sig själva, svälter sig, skär sig. De vill inte ta plats. Det blir påtagligt i filmen att Emma försöker göra sig osynlig medan Patrik uppträder som vanligt. Markus frustration tar sig andra uttryck och han blir aggressiv och våldsam. Fundera över tjejer respektive killars sätt att hantera smärtsamma situationer med utgång från filmens personer. Tar killar generellt mer plats även i sin sorg medan flickorna lider i det tysta?

- Många våldtäkter sker under påverkan av alkohol. Nu polisanmäler Emma aldrig händelsen men många hävdar att rättsväsendet inte alltid tar flickorna på allvar. Kan detta ha bidragit till Emmas ovilja att berätta? Många unga kvinnor har vittnat om dubbel kränkning då deras berättelser ifrågasätts och de själva mer eller mindre anklagas för att ha bidragit till övergreppet på grund av till exempel utmanande klädsel eller för att ha uppträtt berusade. Fundera och diskutera kring hur samhället, rättsväsendet och medierna resonerar kring kvinnans roll vid en våldtäkt.

- I förlängningen handlar detta om hur vi ser på tjejers sexualitet. En tjej som tar initiativ eller haft flera sexpartners betraktas som en hora medan en kille med samma meriter förtjänar beundran och blir attraktiv. Varför tror ni att dessa värderingarna är så seglivade?

Syskonkärlek

Fokus i filmen ligger inte bara på våldtäkten eller romansen mellan Emma och Aron utan också på syskonrelationen mellan Markus och Emma. Som storebror tycker Markus att det är besvärande att lillsyrran dras till hans kompisar. Att gå på samma fester är inte att tänka på. Samtidigt vill han skydda Emma då han vet exakt hur hans killkompisar resonerar kring tjejer.

Markus är en självklar förebild för Emma som likt alla ungdomar vill umgås med de som är äldre. Samtidigt är de syskon och mellan dem finns både rivalitet och jakt på uppmärksamhet. Som äldre bror känner Markus ett ansvar för den yngre Emma även om han inte skulle formulera det så för sig själv.

Trots att han inser att något har hänt Emma vet han inte hur han skall vinna hennes förtroende. När hon kommer hem efter

övergreppet undrar han bara varför hon inte har egna nycklar. Vid ett annat tillfälle säger han åt henne att inte fläka ut sig för hans kompisar och kallar henne fjortis. Samtidigt förstår vi att han månar om sin lillasyster och att han försöker ta reda på vad som har hänt.

- Fundera över hur Markus försöker kombinera sin roll som tuff förebild och ansvarstagande storebror. Vilka chanser har han att nå Emma? Varför tar han inte tillfället i akt? Är det något i Emmas sätt som försvårar för honom att bryta tystnaden? Tar han sitt ansvar som storebror? Vad är syskonkärlek för er? Hur mycket delar man med sig och vad vill man behålla för sig själv i en syskonrelation?

Föräldrar

Vuxenvärldens frånvaro är påtaglig i *Fjorton suger*. Vilda fester pågår i villorna utan något vakande öga och Emmas och Markus föräldrar närmast markerar sin närvaro, företrädesvis kring frukost och middagsbord. Ett hyggligt par med god ekonomi och ett intresse för omvärlden. Hemmets universum och vad som händer deras tonårsbarn verkar dock passera obemärkt.

Det råder en skriande brist på kommunikation mellan föräldrarna och barnen. Pappan föreslår en mysig videokväll. Han för krystade samtal om alkohol, fotboll och politik men avfärdas av Markus som är en cyniker av stora mått. "Ibland skulle jag vilja veta hur du tänker", säger pappan till Markus när denne vräkt ut sig att Emma kanske har hängt sig (när hon inte kommit ner till frukost).

Mamman märker att Emma inte äter men förmår inte ta reda på varför. I en scen sitter hon vid Emmas sängkant för att försöka lyssna på dotterns problem. När telefonen ringer prioriterar hon den, trots att vi känner att hon därmed missar ett avgörande ögonblick i kontakten med Emma.

Föräldrarna och ungdomarna lever i skilda världar där de vuxna har sina trevliga fester och sin gemenskap medan ungdomarna håller sina liv hemliga. Emma nämner för Aron att hennes föräldrar ser henne som en liten ängel. Men att de egentligen inte känner henne eller vet något om hennes liv.

- Tonårstiden är för de allra flesta en period av frigörelse. Man undviker att berätta vad man gör och föräldrarna känner nog ofta att de inte vill lägga sig i. Emma och Markus föräldrar är inget undantag. Men det finns tillfällen där de borde vara mer lyhörda inför sina barn. Vad har de för ansvar? Fundera över hur ni tycker att en bra förälder skall förhålla sig till sina tonåringar. Kan man finna ett gyllene läge mellan snokande och totalt ointresse?

- Man brukar säga att barn inte gör som vuxna säger utan som vuxna gör. Om man beaktar hur Markus uttrycker sig och agerar undrar man om det är något som har ett samband med hans uppväxt, en prägling av en omgivning där den goda materiella standarden är en självklarhet.

- Förhållandet till alkohol diskuteras vid middagsbordet. Utgångspunkten är en larmartikel om ungdomars spritkonsumtion. Men ser föräldrarna någon koppling till sitt eget drickande? Vin till varje middag och gärna en flaska vitt när ungarna gått ut. På vilket sätt tror ni att detta påverkar barnens drickande?

Hur mycket är grupptruck, en umgängeskultur? Eller är det ett ungdomligt sätt att släppa sina hämningar och ”festa”? Diskutera vidare hur alkoholkulturen är bland dina vänner.

Ideal

Stackars rika flicka som har tusen kompisar, en snygg pojkvän och ett perfekt liv. Arons kompis raljerar över ”snobb-Emma” som ser så ledsen ut trots detta. ”Men rika perfekta tjejer kanske också kan ha problem. Bulimi eller komplex.”

Det kan verka som om Emma har allt. Inte desto mindre lever hon som ung tjej i en värld präglad av ouppnåeliga ideal. Det pratas mycket om utseende. Över trettio är man gammal och ful. Vi skyntar modemagasin i Emmas rum och en reklambild vid en busshållplats blir en tydlig symbol för hur Emma upplever kraven på skönhet och sexighet. Därför frågar hon också Aron om han tycker att hon är snygg. Ett tveksamt svar får henne att tvivla på att han är intresserad. Hans ambivalens inför den utmanande fotomodellen på reklampelaren ger henne mindervärdscomplex.

Att krossa glaset på den retuscherade sexistiska reklampelaren blir en urladdning. Emma känner sig trött på att bedömas utifrån sitt utseende även om hon själv också lägger vikt vid hur andra ser ut. På festen var det viktigt att det skulle komma roliga ”snygga” människor.

- Hur lever man som ung tjej idag med alla krav på utseende och framgång? Finns det liknande krav på killar eller ser de annorlunda ut? Om man utgår ifrån hur Markus, Patrik och Aron klär sig, vad vill de signalera med sin respektive ”look”.
- Att det är insidan som räknas är en kliché vår utseendefixerande mediavärld kraftigt fått oss att betvivla. Men när Aron till slut får fram att Emma ”är en sån jäkla fin människa” känns det som en befriande replik som sträcker sig bortom alla yttre krav. Är det vad Emma vill höra hellre än att hon är söt?

Ett filmiskt grupparbete

Fjorton suger är ett lågbudgetprojekt skapat av ett ungt filmkollektiv från Skåne. De gräver där de står. Bland unga personer i den egna omgivningen. Idén till *Fjorton suger* dök upp sedan Martin Jern läst artiklar om hur unga tjejer utnyttjas under påverkan av alkohol.

Filmens estetik förmedlar en dokumentär känsla med dv-kvalitet och en rörlig kamera som ibland ger intryck av att tjuvkika på händelserna. Man har förlagt handlingen till ett vackert sommar-skåne men mitt i denna välbärgade villaidyll finns våld, osäkerhet och otrygghet precis som överallt i samhället. *Fjorton suger* är en enkel berättelse om hur svårt det är att kommunicera och relationerna i filmen bygger mycket på tystnad eller en trevande dialog. Replikerna är vardagliga, skådespelarna har fått ett stort inflytande i utformningen, men väl avvägda.

Persongalleriet ganska snävt utmejslat för att också representera vissa typer. Föräldrarna är medelklass med ett smakfullt hem, golfintresse och trevliga partyn. Markus utmejslade snobb-butseende och sätt att uttrycka sig är konsekvent liksom bilden av kompisen Patrik som odräglig ”brat” med sadistisk läggning. Skejtaren Aron blir med sitt blonda långa hår, bylsiga kläder och sin bräda en symbol för frihet och bohemi. Han kommer som en prins farande på sin bräda från igenstans för att hämta upp Emma och föra henne till en lyckligare tillvaro.

- Fundera kring hur ni upplever filmen rent formmässigt. Är filmen med sin raka ton och trendiga känsla för bild och musik ett fungerande sätt att förmedla ett budskap eller ett enkelt trick att förföra en ung publik?

Anteckningar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Produktionsuppgifter

Sverige 2003
Manus: Martin Jern
Producent, regi, foto, klippning: Filippa Freijd, Martin Jern, Emil Larsson & Henrik Norrthon
Ljud: Kristian Ingers

I rollerna
 Emma – Elin Ahlberg
 Markus – Jesper Fridh
 Patrik – Björn Månsson
 Aron – Andreas Karoliussen
 Mamma – Katrin Jeppson
 Pappa – Jörgen Düberg
 Per – Thomas Hesslow

Tekniska uppgifter
Längd: 82 minuter
Ljud: Dolby stereo
Format: Vidfilm
Censur: Från 7 år
Svensk premiär: 29 oktober 2004

Distribution
 Sonet Film, Box 20 105, 161 02 Bromma Tel 08-555 24 800 fax 08-28 58 34 www.sonetfilm.se